



Winnice na Pogórzu Karpackim

Mariusz Chryk

2014



Spis treści

WINNICE NA POGÓRZU KARPACKIM	3
Historia uprawy winorośli	3
Uprawa winorośli w Polsce	4
Małopolska i Pogórze	5
Upadek winiarstwa w Polsce	6
Odbudowa winnic w Polsce	6
III RP nadzieją dla winiarzy	8
Polska kraj winiarski strefy „A” w Unii Europejskiej	8
Pogórze Karpackie – najlepszy region w kraju do uprawy winorośli	9
Odmiany winorośli uprawianych na Pogórzu	11
Charakterystyka wybranych odmian na białe wina	12
Solaris	12
Muskat Odesski	13
Johanniter	13
Charakterystyka wybranych odmian na czerwone wina	14
Cabernet Cortis	14
Monarch	14
Bolero	14
Charakterystyka wybranych odmian deserowych wielkoowocowych	15
Talizman (Kiesza 1)	15
Różowe чудо	15
Wostorg Krasnyj	16
Piesnia (OV-6pk)	16
WW-3	17
Winnice Pogórza	17
Charakterystyki kilku wybranych winnic Pogórza	18
Winnice braci Zagórskich	18
Winnica Rodziny Steców	19
Winnica Zadora	19
Winnica Piwnice Antoniego	20
Winnica Zawisza	20
Korzyści płynące z uprawy winorośli	21

WINNICE NA POGÓRZU KARPACKIM

Ciepłe czerwcowe promienie słońca, śpiew ptaków, zieleń i wręcz odurzający, lekko miodowy zapach kwitnącej winorośli wprawiają w wspaniały stan spokoju i harmonii z przyrodą.

Widok winnicy wśród wzgórz mieniących się wszystkimi odcieniami zieleni sprawia wrażenie, że to miejsce jest gdzieś w południowej Francji albo Toskanii.

Nie, to nie Francja ani Toskania to nasze przepiękne Pogórze Karpackie.



Zapewne każdy z nas zetknął się z winoroślą bądź też jej owocem winogronem, rodzynkami, sokiem winogronowym, olejem z pestek winogron, winem gronowym, winiakiem czy też koniakiem, a na pewno nie jedna z pań aktualnie stosuje kosmetyki zawierające wyciąg z pestek winogron.

Nie każdy jednak wie o tym, że winorośl jest najstarszą ze znanych nam roślin uprawianych przez człowieka a jej owoce spośród innych do dziś dnia są w największej ilości zbierane na świecie.

Rocznie na świecie zbiera się około 60 mln ton owoców winogron z tego ponad połowa przeznaczana jest na produkcję win gronowych (około 260 mln.hl.) a reszta na produkcję soków, rodzynek (wyprodukowano 1,1 mln. ton) i na świeży owoc do konsumpcji.

Historia uprawy winorośli

Kiedy pojawiła się winorośl na świecie tego dokładnie nie wiemy. Są jednak dowody, że na ziemiach dzisiejszej Małopolski dzika winorośl leśna (*Vitis sylvestris*) rosta już ponad 20 mln lat temu. Znalezione w kopalni soli w Wieliczce nasiona

winorośli leśnej są tego dowodem, a odkrycia tego dokonał wspaniały polski botanik profesor UJ Władysław Szafer.

Kiedy i gdzie po raz pierwszy rozpoczęto uprawę winorośli możemy stwierdzić na podstawie najnowszych odkryć archeologicznych potwierdzonych dokładnymi badaniami laboratoryjnymi. Odkrycia te potwierdzają wcześniejsze hipotezy, że winorośl uprawiano już 9 tys lat temu na terenach Kaukazu (Gruzja, Armenia). W czasie wykopalisk w okolicach Tibilisi w miejscowości Szulawerii znaleziono gliniane naczynia z osadem winnym mające 8 tys lat. Tak więc co najmniej od tego czasu człowiek uprawiał winorośl do robienia wina z jej owoców. Na podstawie tych odkryć możemy stwierdzić , że to właśnie Kaukaz był kolebką uprawy winorośli i produkcji win gronowych.

Od zarania dziejów ludzkości winny krzew jak i napój otrzymywany z jej owoców objęte były kultem. W wielu starożytnych kulturach wino uznawane było za napój bogów.

Uważa się, że z Kaukazu poprzez Syrię uprawa winorośli trafiła do starożytnego Egiptu. Z Egiptu dalej do starożytnej Grecji gdzie powstał kult Dionizosa, który to wraz z uprawą winorośli i robieniem wina przejęli starożytni Rzymianie zmieniając imię Dionizosa na Bachusa.

To właśnie Rzymianie wraz z podbojem ziem i tworzeniem Cesarstwa Rzymskiego rozpowszechnili uprawę winorośli niemalże w całej dzisiejszej Europie.

Uprawa winorośli w Polsce

Na tereny Polski winorośl trafiła stosunkowo późno, bo pierwsze wzmianki świadczą , że stało się to w X wieku czyli wraz przybyciem na nasze ziemie chrześcijaństwa. Przed tym okresem na ziemiach polskich znanym trunkiem były miody pitne ale są też opinie, że już plemiona Lechitów a w śród nich Polanie robili i spożywali napój fermentowany z owoców winorośli dzikiej.

Można powiedzieć , że winorośl szlachetna na tereny Polski przybyła z dwóch kierunków. Pierwszy nieco wcześniejszy ze wschodu od strony Bizancjum wzdłuż Dniestru. Tu wraz z prawosławiem przybyła uprawa winorośli i dotarła aż do Przemyśla za czasów Kazimierza Wielkiego. Drugi z zachodu (Cesarstwa Rzymskiego), który miał największy wpływ na rozwój uprawy winorośli wzdłuż Warty i Wisły. Na tych terenach uprawę winorośli i produkcję wina rozpowszechniali znawcy z nad Renu i Mozeli.

Początkowo winorośl uprawiana była tylko przy klasztorach, w których robione wino używane było w celach liturgicznych. Z czasem uprawa winorośli rozpowszechniła się i winnice powstawały też przy zamkach, później pałacach a wino pito jako szlachetny napój w trakcie posiłków i biesiad.

Źródła historyczne mówią o winnicach w Poznaniu, Warcie, Wrocławiu, Krakowie, Sandomierzu, Janowcu, Zawichoście, Czersku, Płocku aż po Toruń.

Małopolska i Pogórze



O uprawie winorośli na terenach dzisiejszej Małopolski świadczyć mogą nazwy miejscowości (Winiary koło Gdowa), przysiółków w wielu miejscowościach (winnica, winiarka, winna góra) jakie do dziś dnia zachowały się. Ślady uprawy winorośli pochodzące z połowy X wieku znaleziono podczas prac wykopaliskowych na zboczach Wawelu.

O uprawie winorośli w Małopolsce, a dokładnie na pogórzu świadczą też przekazy o miejscach uprawy winorośli jak np. wzgórzu pod zamkiem Melsztyn koło Zakliczyna. Tu na zboczu południowym niewielką winnicę założyli jej ostatni właściciele rodzina Lanckorońskich. Również w niedalekich Charzewicach jeszcze przed wojną na wzgórzu do dziś zwanym Winnica właściciele miejscowego dworu uprawiali winorośl.

W okolicy Nowego i Starego Sącza uprawę winorośli w drugiej połowie XIII w. z dużym powodzeniem prowadzono dzięki żonie Bolesława Wstydlwego córce króla węgierskiego Kunegundzie (późniejsza Św. Kinga), która sprowadziła winorośle z Węgier. Prawdopodobnie z tamtego okresu zachowała się nazwa Winna Góra w okolicy Łazów Biegonickich.

Miejscowość Gromnik może się poszczycić nie tylko zachowaną nazwą jednego ze wzgórz Winnica ale także ciekawą legendą związaną z tym miejscem.

W zamierzchłych czasach mieszkańcy Gromnika postanowili wybudować kościół. Na miejsce budowy wybrano wzgórze na którym była winnica. Jak głosi legenda, kiedy zebrano już materiał na budowę kościoła w noc przed rozpoczęciem budowy Św. Marcin na swym koniu przewiózł cały materiał na sąsiednie wzgórze. Mieszkańcy Gromnika przyjęli to zdarzenie jako znak by nie niszczyć winnicy i wybudowali kościół w miejscu, które wyznaczył Św. Marcin. Drewniany kościół pod wezwaniem Św. Marcina stoi po dziś dzień na tym miejscu.



Gromnik – kościół pw. Św. Marcina

Upadek winiarstwa w Polsce

Największy rozkwit polskiego winiarstwa przypada na wieki od XIV do XVI. Druga połowa XVI wieku to powolny upadek winnic w Polsce. Wpłynęło na to kilka czynników.

Po pierwsze to nagłe ochłodzenie klimatu, mroźne zimy, które powodowały duże straty w winnicach, co przyczyniło się do konieczności sprowadzania win m.in. z Węgier. Wina te na dodatek okazały się dużo tańsze i zyskiwały coraz większą popularność.

Następnym bardzo istotnym czynnikiem były późniejsze długotrwałe wojny, które ogarnęły Polskę. Doprowadziły one niemal do całkowitego wyniszczenia winnic.

W późniejszych latach próbowano odradzać winnice. Jeszcze w XVIII wieku na terenie ówczesnej Polski uprawiano winorośl na obszarze około 1400 ha. Jednak polityka zaborców doprowadziła do powolnego upadku polskiego winiarstwa.

Pod koniec XIX w. w roku 1897 wybitny Polak Ignacy Jan Paderewski postanowił założyć winnicę w swym majątku w Kąsnej Dolnej koło Ciężkowic na Pogórzu Ciężkowickim. Prawdopodobnie zła lokalizacja winnicy jak i posadzone zbyt delikatne odmiany winorośli sprawiły, że kilkuletnie próby nie dały oczekiwanych efektów i Ignacy J. Paderewski zrezygnował z winnicy.

Odbudowa winnic w Polsce

Na przełomie lat 20-tych i 30-tych XX wieku rozpoczęto projekt odbudowy tradycji uprawy winorośli w Polsce i zaczęto zakładać nowe winnice w różnych rejonach kraju. Założono winnice w Warce, Janowcu nad Wisłą, w okolicach

Warszawy w Jabłonie i Miedzeszynie. Niewielkie winnice powstały też w Wielkopolsce.

Najwięcej jednak winnic powstało na Podolu – pod koniec lat 30-tych około 130 ha. A największa z nich w m. Wysuczka w 1939 roku zajmowała obszar 34 ha.

W tym czasie koło Tarnowa w Gumniskach księżę Sanguszko założył szkółkę winorośli w której produkowano sadzonki nie tylko dla Polskich winiarzy ale również na eksport m.in. na Węgry. Plany rozwoju winiarstwa w Polsce do roku 1946 obejmowały założenie 2 tyś ha winnic. Gdyby nie wybuch drugiej wojny światowej nasz kraj byłby dzisiaj znaczącym krajem winiarskim w Europie i nie musielibyśmy dzisiaj ponownie mówić o odbudowie tradycji polskiego winiarstwa.



Po drugiej wojnie światowej w „okrojonej” Polsce została garstka małych winnic. Prawdziwi pasjonaci winiarstwa postanowili odbudować Polskie winnice. W Warce rozpoczęto odbudowywanie winnic, które w latach pięćdziesiątych osiągnęły areal około 50 ha. Opiekę nad nimi sprawował przedwojenny fachowiec Stanisław Madej.

W okolicach Wrocławia założono 25 ha winnicę. Fakt przesunięcia granic naszego kraju sprawił, że obejmując we władanie tereny ziemi lubuskiej, pozyskaliśmy winnice założone tam jeszcze przez niemieckich winiarzy.

W roku 1945 w okolicach Zielonej Góry było 150 ha winnic, z tego w samej Zielonej Górze około 46 ha. Lubuska Wytwórnia Win zaraz po wojnie rozpoczęła produkcję win gronowych z owoców zbieranych w winnicach lubuskich. W latach 1948-1952 w Zielonej Górze istniało Liceum Sadowniczo-Winiarskie, w którym wykładowcami byli przedwojenni specjaliści tacy jak prof. Grzegorz Zarugiewicz – teoretyk i praktyk, właściciel winnic w okolicach Zaleszczyk oraz prof.

Marceli Nowak wysokiej klasy specjalista przybyły z Francji. Bardzo duży wkład w rozwój winiarstwa zielonogórskiego wniósł mgr Mieczysław Kuleba, który po ukończeniu Instytutu Uprawy Winorośli w Odessie czynnie działał na rzecz propagowania upraw winorośli i winiarstwa.

Wina zielonogórskie były bardzo dobrej jakości i przez dłuższy czas eksportowano je między innymi do Australii, Japonii oraz USA.

Ustrój panujący w tym czasie w naszym kraju był nie zbyt przychylny produkcji win gronowych i pomimo sukcesów winiarni zielonogórskiej postanowiono zaniechać produkcji win gronowych na rzecz win owocowych.

Prawdopodobnie decyzję o likwidacji winnic w całej Polsce podjęto po przeprowadzeniu analiz opłacalności winnic w Warce na początku lat sześćdziesiątych, które zostały bardzo mocno zniszczone końcem lat 50-tych przez choroby. Ta decyzja przyczyniła się do upadku winnic na ziemi lubuskiej, a uprawa winorośli przeszła w fazę niewielkich upraw amatorskich.

III RP nadzieją dla winiarzy

Upadek komunizmu i zmiany ustrojowe w Polsce w latach osiemdziesiątych dały nadzieję pasjonatom winorośli na odnowienie polskiego winiarstwa.

Największa grupa tych pasjonatów była na ziemi lubuskiej.

Tu w latach 90-tych powstało jako pierwsze w Polsce Lubuskie Stowarzyszenie Winiarskie.

W tym czasie wielu naszych rodaków wyjeżdżając głównie w celach zarobkowych do innych krajów Europy zachodniej często trafiała do pracy w winnicach i winiarniach. Bardzo wielu z nich pokochało winorośl i zaraziło się pasją winiarską, którą zapragnęli rozwijać w naszym kraju. Nadal jednak była to tylko amatorska uprawa.

Polska kraj winiarski strefy „A” w Unii Europejskiej

Wraz z wstąpieniem Polski do Wspólnoty Europejskiej nasz kraj pomimo niewielkich nasadzeń winorośli został uznany za kraj winiarski strefy „A”.

Rząd Polski został zobowiązany przez władze unijne do opracowania i wcielenia w życie ustaw regulujących uprawę winorośli i wytwarzanie win gronowych z tych upraw.

Winiarze polscy, nie czekając na ustawy rozpoczęli nasadzenia winorośli zakładając winnice niemalże w całym kraju.

Dzisiaj mamy winnice nawet w tak nieprzychylnych rejonach kraju jak Suwałki. Jednak najbardziej bogatymi w winnice regionami są: Lubuskie, Małopolska, Podkarpacie, Dolny Śląsk, Małopolski Przełom Wisły. Tu też działają największe stowarzyszenia winiarskie w naszym kraju.

Winnice powstają też w woj. opolskim, śląskim, wielkopolskim, mazowieckim, lubelskim a nawet na Kujawach i Pomorzu.

Po 2004 roku zaczęły powstawać w Polsce niewielkie winnice jak przysłowiowe grzyby po deszczu. Niestety są wśród nich takie, które zakładane bez przemyślenia, w nieodpowiednim miejscu nie rokują nic dobrego na przyszłość. Złe dobrane miejsce może wpłynąć na całkowity brak opłacalności uprawy albo też na

kiepską jakość uzyskanych owoców a następnie wina, szczególnie w latach o złych warunkach pogodowych.

Winorośl jest rośliną ciepłolubną i szczególnie w naszych warunkach klimatycznych należy starannie wybierać miejsce pod przyszłą winnicę. Im więcej słońca szczególnie w okresie od połowy sierpnia do końca września i dłużej, im mniejsze ryzyko wystąpienia przymrozków wiosennych (kwiecień – maj) tym pewniejsze jest to miejsce dla założenia winnicy.

Najlepiej nadają się do tego celu stoki o nachyleniu południowym, południowo-zachodnim usytuowane nie wyżej jak 400 m n.p.m. ale to też zależy od mikroklimatu danego miejsca. Oczywiście bardzo duże znaczenie ma również dobór odpowiednich odmian jak, prawidłowe prowadzenie winnicy i wiedza winiarza, który zamierza samodzielnie robić wino.

Pogórze Karpackie – najlepszy region w kraju do uprawy winorośli



Szacuje się, że aktualnie w Polsce jest około 1tyś. głównie małych kilkunastoarowych przydomowych winnic. Są wśród nich też winnice większe o areale od 0,5 ha do kilku a nawet kilkunastu ha. Największym skupiskiem takich winnic (ponad 400) są tereny Pogórza Karpackiego od Małopolski po Podkarpacie. Dalej przoduje Ziemia Lubuska, Dolny Śląsk oraz Małopolski Przełom Wisły.

Biorąc pod uwagę warunki klimatyczne oraz ukształtowanie terenu można bezsprzecznie stwierdzić, że Pogórze Karpackie jest najlepszym miejscem w Polsce do zakładania winnic.

Zarówno obszar Pogórza Zachodniobeskidzkiego jak i Pogórza Środkowo-beskidzkiego posiadają bardzo dobre warunki do zakładania winnic a szczególnie takie mezoregiony jak: Pogórze Wielickie, Wiśnickie, Rożnowskie oraz najbardziej zbliżone do Tarnowa (polski biegun ciepła) Pogórze Ciężkowickie i Strzyżowskie.

Areał jaki można byłoby przeznaczyć pod uprawę winorośli tylko w Małopolsce to (przy minimalnym szacunku) około 15 - 20 tys ha.

Przyjrzyjmy się warunkom panującym na obszarze obejmującym Pogórze Rożnowskie, Ciężkowickie i Strzyżowskie oraz okolic Tarnowa. Biorąc pod uwagę obliczenia Polskiego Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej widać , że Tarnów i jego okolice to miejsce z najdłuższym okresem wegetacyjnym w naszym kraju. Długość tego okresu waha się między 225 a 230 dni w roku a okres z średnimi temperaturami dobowymi powyżej 15° C to od 114 do 118 dni. Winorośl rozpoczyna wegetację przy temp około 10° C. Poza dogodnymi warunkami klimatycznymi panującymi na tym obszarze ważną rolę odgrywa również ukształtowanie terenu a więc duża ilość zboczy o nachyleniu południowym i południowo zachodnim do wysokości około 400 m. n.p.m.



Ważne aby miejsce gdzie zakłada się winnicę miało jak największe nasłonecznienie i było osłonięte przed zimnymi wiatrami wschodnimi. Nachylenie zboczy przeznaczonych na założenie winnicy może wahać się od 8 do 30°. Należy jednak pamiętać że uprawa mechaniczna takich zboczy możliwa jest przy nachyleniu do 15°. Zdarza się, że nawet wyżej położone miejsca ale o bardzo dobrych warunkach mikroklimatycznych również nadają się do założenia winnicy.

Warunki glebowe na tym terenie nie są idealne, (są to głównie ciężkie ziemie ilaste) ale przy zakupie szczepionych sadzonek winorośli można dobrać odpowiednią podkładkę do rodzaju gleby. W zależności od odmiany winorośli, pH gleby może wahać się od 5,5 do 7,2.

Warunki zarówno klimatyczne jak i glebowe opisywanego obszaru okazały się być przychylnymi dla winorośli uprawianej zarówno z przeznaczeniem na wyrób win gronowych jak i przeznaczonych na owoc deserowy.

Wysokie oceny przez sommelierów win wyprodukowanych w winnicach tego regionu pokazują, że jest to bardzo dobre miejsce na zakładanie winnic nie tylko hobbystycznych ale także towarowych.

Plony winogron z przeznaczeniem na wino w zależności od odmiany wahają się od 8 do 12 ton z 1 ha a odmian deserowych wielkoowocowych nawet do 20 ton z 1ha.

Polska jest krajem północy uprawy winorośli i w jako takim powinno się uprawiać raczej białe odmiany winorośli z przeznaczeniem na białe wina wytrawne.

Jak się okazało na terenie Pogórza z upraw winorośli białej można zrobić świetne wina białe nie tylko wytrawne ale też półwytrawne i półsłodkie bez konieczności dosładzania.

Mało tego, sukcesy win czerwonych wyprodukowanych w pogórzańskich winnicach świadczą o tym , że jest to też bardzo dobre miejsce do uprawy odmian również na wina czerwone.

Odmiany winorośli uprawianych na Pogórzu

Można powiedzieć, że nadal testuje się różne odmiany winorośli do nasadzeń w Polsce. Testy takie przeprowadza się też na Pogórzu. Są już odmiany które w ciągu ostatniego dziesięciolecia sprawdziły się. Wśród tych odmian są odmiany przeznaczone do produkcji win gronowych białych i czerwonych oraz odmiany wielkoowocowe deserowe.

Do pewnych odmian na białe wina jakościowe należą : Solaris, Muscaris, Johanniter, Bianca oraz takie odmiany jak Riesling, Chardonnay.

Na wina czerwone sprawdziły się takie odmiany jak Regent, Monarch, Cabernet Cortis , Bolero oraz nieco delikatniejsze jak Pinot Noir czy Pinot precoc.

Na wina stołowe można też uprawiać takie odmiany hybrydowe jak :

- białe: Phoenix , Seywal Blanc, Muskat odesski czy Hibernal,
- czerwone: Rondo, Marechal Foch czy Leon Milot.

Wiele innych odmian nadal się testuje i zapewne za kilka lat ilość tych odmian będzie dużo większa.

Jeżeli chodzi o odmiany deserowe wielkoowocowe to jest ich bardzo duża ilość. Trudno wszystkie wymienić. Ale najbardziej popularne to: Talizman, Timur, Wostorg Krasnyj, Podarok Zaporozha, Piesnia, Flora, Ruswien , Fantazja, Różowe Cudo, Georg, Amarilla, Primavera, Nadzieжда Azos, Arkadia.

Odmiany deserowe są nasadzane na terenie Pogórza jak na razie w ilościach amatorskich. Jeszcze nikt nie zdecydował się na większe nasadzenia.

Charakterystyka wybranych odmian na białe wina

Solaris



Odmiana wyhodowana w Niemczech - Instytut WBI Freiburg. Mieszańiec (Merzling x Saperawi Severni x Muscat Ottonel)), zaliczony do *Vitis Vinifera*.

Odmiana bardzo wczesna, gromadząca bardzo dużo cukru, nadająca się na spożycie jako owoc świeży – bardzo smaczna, słodka, aromatyczna, (druga połowa sierpnia), jak i na wspaniałe wina jakościowe o bukiecie owoców egzotycznych i niskiej kwasowości (druga dekada września). Wykazuje bardzo dobrą odporność na choroby przez co nadaje się do uprawy ekologicznej. Plon przy zachowaniu wysokiej jakości owoców w granicach 100 – 110 kg/ar. Odmiana bardzo szybko wchodzi w okres pełnego plonowania. Wzrost dość silny grona średniej wielkości raczej zwarte. Dobrze znosi mrozy do -25°C . W ciepłe lata na terenie Pogórza robi się z niej wspaniałe półsłodkie wina.

Muskat Odesski



Odmiana wyhodowana na Ukrainie - Odessa. Mieszaniec (Muskat Sinyj Rannij x SV 12.375).

Odmiana samopylna, wczesna gromadząca bardzo dużo cukru (18- 22%) nadająca się na spożycie jako owoc świeży (koniec sierpnia, początek września) – owoce bardzo smaczne o intensywnym aromacie muszkatu , jak i na wspaniałe muszkatowe wina jakościowe lub do kupażu (druga dekada września). Jagody średniej wielkości ok. 15mm kuliste o kolorze intensywnie żółto bursztynowym. Grona średniej wielkości raczej luźne stożkowe. Płodność latorośli bardzo dobra 75-90%. Drewnienie łoży bardzo dobre co sprawia, że odmiana bez problemu znosi mrozy do -25°C. Odmiana wykazuje bardzo dobrą odporność na choroby przez co nadaje się do uprawy ekologicznej. Odmiana bardzo plenna, plon przy zachowaniu wysokiej jakości owoców w granicach 100 – 120 kg/ar.

Johanniter



Odmiana wyhodowana w Niem- czech - Instytut WBI Freiburg.

Mieszaniec (Riesling x (Seyve/ Villard 12-481 x (Ruländer x Gutedel)), zaliczony do Vitis Vinifera.

Odmiana średnio wczesna, gromadząca dużo cukru, nada- jąca się na wina jakościowe typem zbliżone do Rieslinga o niskiej kwasowości. Wykazuje bardzo dobrą odporność na choroby przez co

nadaje się do uprawy ekologicznej. Plon przy zachowaniu wysokiej jakości owoców w granicach 80-100 kg/ar. Odmiana bardzo szybko wchodzi w okres pełnego plonowania. Dobrze znosi mrozy do -27°C. Wzrost dość silny grona średniej wielkości zwarte.

Charakterystyka wybranych odmian na czerwone wina



Cabernet Cortis

Odmiana wyhodowana w Niemczech - Instytut WBI Freiburg. Mieszańiec Cabernet Sauvignon X (Merzling X (Saperavi severyni X Muskat Ottonel)), zaliczona do Vitis Vinifera.

Jest to najwcześniejsza odmiana z typu Cabernet. Gromadzi bardzo dużo cukru 100 i więcej Oe. Posiada dużą odporność na choroby co pozwala na uprawę ekologiczną.

Wydajność bardzo duża nawet do 130 kg/ar przy dobrej jakości wina. Typ wina korzenny, zbliżony do Cabernet Sauvignon, intensywnie zabarwione, bogate w ekstrakt i fenol. Nadaje się na atrakcyjne wina różowe.

Monarch



Odmiana wyhodowana w Niemczech - Instytut WBI Freiburg. Mieszańiec (Merzling X (Saperavi severyni X Muskat Ottonel))X Dornfelder, zaliczony do Vitis Vinifera.

Średnio wczesna odmiana bardzo obficie plonująca. Posiada dużą odporność na choroby co pozwala na uprawę ekologiczną. Wydajność bardzo duża nawet do 135 kg/ ar przy dobrej jakości wina,

z przeznaczeniem na soki nawet 165kg/ar. Typ wina – owocowy z intensywnym zabarwieniem, bogate w ekstrakt i fenole.

Bolero

Odmiana wyhodowana w Niemczech - Instytut Geisenheim.

Mieszańiec Gm 6427-5 (Rotberger x Reichensteiner) x Chancellor (Seibel 7053), zaliczony do Vitis Vinifera.

Średnio wczesna odmiana bardzo obficie plonująca. Dobrze gromadzi cukier przy niskiej (6,6g/l) kwasowości. Posiada dużą odporność na choroby co pozwala na uprawę ekologiczną.



Wydajność bardzo duża nawet do 130 kg/ ar przy dobrej jakości wina, z przeznaczeniem na soki nawet 160kg/ar. Nadaje się na wina jednorodne o aromatach dojrzałych czerwonych owoców (czereśnie, leśne maliny, czerwona porzeczka), zaokrąglone z harmonijnymi taninami.

Charakterystyka wybranych odmian deserowych wielkoowocowych



Talizman (Kiesza 1)

Odmiana wyhodowana w Rosji – Instytut w Nowoczerkasku. Jest to mieszańiec (Frumoasa Albe x Wostorg). Odmiana obcopylna wymaga zapylacza.

Odmiana deserowa, wspiana do upraw amatorskich jak i towarowych, bardzo plenna. Grona luźne, duże do bardzo dużych od 700 do 110 i więcej gram. Jagody owalne, bardzo duże od 14 do 25g, koloru zielono-żółtego. Smaczne, soczyste o smaku szarmonizowanym o dużej zawartości cukru do 23%.

Pora dojrzewania średnio wczesna. Odmiana wykazuje dużą odporność na choroby grzybowe i wytrzymuje mrozy do – 25°C.



Różowe чудо

Odmiana wyhodowana na Ukrainie. Jest to mieszańiec nie wiadomego pochodzenia.

Odmiana deserowa, samopylna, nadająca się do upraw amatorskich jak i towarowych. Grona luźne często ze skrzydełkiem duże od 500 do 900 gram. Jagody owalne, podługne o wadze ok. 8 - 10g, w kolorze różowym z delikatnym

woskowym nalotem. Jagody bardzo smaczne, aromatyczne, soczyste o zawartości cukru do 18% - 20% z delikatnym świeżym kwasem. Pora dojrzewania wczesna z przedłużonym okresem zbiorów nawet do końca października (dojrzałe owoce nie opadają a luźne grona eliminują ryzyko wystąpienia pleśni). Plenność bardzo wysoka (90%). Odmiana ma bardzo dużą odporność na choroby i wytrzymuje mrozy do -27 °C. Charakteryzuje się dość silnym wzrostem.

Wostorg Krasnyj



Odmiana Rosyjska (Wostorg x Oryginał) synonimy Zos -1, Zosja.

Wczesna odmiana osiągnąca dojrzałość od 120 do 125 dni. Grona duże i bardzo duże od 550 do 800g, stożkowe, luźne. Jagody są duże 28x23mm o wadze od 6 do 8,5g, stożkowo owalne, różowe a na słońcu czerwone, bardzo smaczne o zharmonizowanym smaku. Gromadzenie cukru w owocach od 18 do 23%, kwasowość 6-8g/l.

Odmiana obcopylna, ale dobrze zapylająca się. Średnia siła wzrostu łoży. Płodność około 70%. Zalecane maksymalne obciążenie na 20 do 25 latoroślach 12 do 15 gron. Odmiana odporna na choroby, a mrozo-odporność do -25°C. Bardzo dobrze znosi transport i przechowywanie.

Piesnia (OV-6pk)



Odmiana wyhodowana w Rosji – Instytut w Nowoczerkasku. Jest to mieszańiec złożony (Oryginał x Wostorg).

Odmiana deserowa bardzo wczesna (100 – 105 dni) – druga połowa sierpnia. Grona raczej luźne, stożkowe, duże do bardzo dużych 450 – 800 gram. Jagody duże 7-10g, jasne, bursztynowo żółte, bardzo smaczne raczej kuliste. Gromadzi dużo cukru do 24%. Płodność latorośli 80%, bardzo plenna. Odmiana naj- wcześniej dojrzewa w naszej winnicy. Odporność na choroby duża przy wytrzymałości na mróz do -25°C.

WW-3



Ukraińska odmiana (Wieriesień x Wostorg). Synonim 54-64-3.

Wczesna odmiana 115-120 dni dość silnie rosnąca. Grona cylindryczno stożkowe, duże o masie od 450 do 750g lekko zwężłe. Jagody okrągłe do lekko owalnych 22x 20 mm o średniej masie 5,8g i barwie sinoczarnej. Miąższ mięsisto soczysty o smaku zharmonizowanym, smaczny.

Zawartość cukru 15-18% przy kwasowości 5-6g /l. Odmiana wykazuje dużą odporność na choroby. Wytrzymuje mrozy do -25°C. Dobrze znosi transport i nadaje się do uprawy towarowej.

Winnice Pogorza

Aktualnie na obszarze Pogorza Ciężkowicko - rożnowskiego oraz w okolicy Tarnowa istnieje kilkanaście winnic. Poniżej przedstawiono niektóre z nich w spisie alfabetycznym wg miejscowości z nazwą i właścicielem.

1. Bogoniowice - winnica „Bogoniowice” Zdzisław Wąsowski
2. Brzozowa - winnica „Zawisza” Mariusz Chryk
3. Dąbrówka Szczepanowska - winnica „Dąbrówka” Katarzyna i Robert Beściak
4. Gromnik - winnica „Demeter” Weronika i Wiktor Zagórscy
5. Gromnik - winnica „Kuźnia” Joanna i Piotr Zagórscy
6. Iwkowa - winnica „Nowizny” Bogusław Kamiński
7. Janowice - winnica „Uroczysko” Andrzej Haus
8. Polichty - winnica „Sucha Góra” Zygmunt Zagórski
9. Siemiechów - winnica „Akaria” Jan Piech
10. Stare Żukowice - winnica „Narożnik” Marek Wiatr
11. Szczepanowice - winnica „Zadora” Zofia Michałowska
12. Śmigno - winnica „Pańskie pole” Magdalena i Tadeusz Kłęk
13. Tuchów - winnica „Rodziny Steców” Rafał Stec z rodziną
14. Wola Lubecka - winnica „Piwnice Antoniego” Antoni Marcinek
15. Zabłędza - winnica „Cote de la Blanche” Adam Pieprzycki

Charakterystyki kilku wybranych winnic Pogórza

Winnice braci Zagórskich



Winnice założone przez braci Wiktora, Piotra i Zygmunta Zagórskich. W Gromniku w 2007 powstała ok. 1ha winnica „Demeter” Weroniki i Wiktora Zagórskich i w 2008 0,5 ha winnica „Kuźnia” Joanny i Piotra Zagórskich, a w Polichtach 0,3 ha Winnica „Sucha Góra” Zygmunta Zagórskiego.

Bracia wzajemnie pomagają sobie w pracach w winnicach jak i w wspólnej winiarni. Razem też występują na imprezach winiarskich. Wina z winnic braci Zagórskich zdobywały i nadal zdobywają nagrody na konkursach winiarskich i mogą się poszczycić kilkoma medalami złotymi za wina białe i różowe. W winnicach swych uprawiają odmiany na wina białe, różowe i czerwone. W odmianach białych góruje Solaris, z którego robione są bardzo aromatyczne półwytrawne wina. Z innych białych odmian warto wymienić odmianę Johanniter i Muscaris. Na wina czerwone uprawia się odmiany Monarch, Regent i Cabernet Cortis. Winnice nie prowadzą jeszcze sprzedaży wina, które jak na razie produkowane jest na własne potrzeby. Właściciele chętnie przyjmują gości i oferują zwiedzanie winnic i degustację swoich wyrobów.

Winnica Rodziny Steców



Winnica położona jest na południowo-zachodnim zboczu w przysiółku Wołowa w miejscowości Tuchów. Pierwsze nasadzenia winnicy były w 2007 roku a w latach następnych dokonano dosadzeń tak że na dzień dzisiejszy winnica obejmuje obszar 3ha. Początkowo właścicielami byli Agnieszka i Rafał Stec ale w ostatnim roku dołączył do nich ich syn Michał który formalnie jest właścicielem części winnicy.

Właściciele mogą się pochwalić już czterema złotymi medalami zdobytymi na konkursie Galicja Vitis 2014 oraz złotym i srebrnym medalem na V Ogólnopolskim Konkursie Win 2014 w Zielonej Górze.

W winnicy uprawiane są takie odmiany jak Bianka, Seyval Blanc, Solaris, Johanniter, Rondo, Regent, Leon Milot i Marcheal Foch.

Od roku 2015 Winnica Rodziny Steców rozpoczyna oficjalną sprzedaż swoich win. W planach jest powiększenie areалу winnicy do 6 ha i budowa winiarni.

Winnica Zadora



W 2007 roku w miejscowości Szczepanowice państwo Zofia i Stanisław Michałowscy założyli winnicę o powierzchni 0,5 ha. Winnica położona jest na dość łagodnym zboczu o nachyleniu południowym. W winnicy uprawiane są takie odmiany jak Solaris, Johanniter, Phoenix, Rondo i Regent. Pomimo niewielkiego

areалу już od kilku lat winnica prowadzi komercyjną sprzedaż swoich win.

Wina z winnicy „Zadora” od kilku lat zdobywają nagrody i medale na różnych konkursach winiarskich. Właściciele zdobyli już stałych klientów i grupa amatorów na ich wina rośnie z każdym rokiem. W niedalekim sąsiedztwie domu właścicieli winnicy została wybudowana mała winiarnia wraz z salą degustacyjną gdzie można zdegustować i zakupić wina.

Winnica Piwnice Antoniego



Winnica została założona w 2005 roku na obszarze 0,3 ha przez rodzinę Danutę, Antoniego i Damiana Marcinków w Woli Lubeckiej koło Ryglic. Winnica stanowi integralną część z gospodarstwem agroturystycznym prowadzonym przez rodzinę. Położenie winnicy to stok południowo – wschodni, ale bardzo dobrze

naświetlony. W winnicy uprawia się dość dużą ilość odmian do wyrobu wina jak i odmian deserowych. Z odmian przerobowych na wina białe posadzono: Seyval blanc, Solaris, Johanniter, Muskat ottonel, Aurora, Bianca, Jutrzenka i Ontario. Na wina czerwone odmiany: Cabernet cortis, Cascade, Monarch, Regent i Rondo.

Gospodarstwo posiada też własną pasiekę a z miodu wyrabia się miody pitne, które wraz z winami serwowane są gościom gospodarstwa w formie degustacji.

Winnica Zawisza



W 2005 roku powstała szkółka winorośli i pierwsze nasadzenia w miejscowości Wesołów koło Zakliczyna. W roku 2007 założona została winnica o areale około 1ha w miejscowości Brzozowa gm. Gromnik. Tam też została przeniesiona szkółka winorośli. Właścicielem jest Mariusz Chryk. Położenie winnicy to południowy i południowo – zachodni stok na wysokości 330m n.p.m. Winnica

traktowana jest jako doświadczalna ponieważ w dalszym ciągu testuje się w niej nowe odmiany przerobowe sprawdzając ich przydatność do produkcji win gronowych w warunkach Pogórza. Właściciel od kilkunastu lat współpracuje z WBI w Freiburgu z kąt sprowadził i rozpropagował m. in. takie odmiany jak Solaris, Johanniter, Helios, Muscaris, Monarch, Cabernet Cortis. W winnicy przeprowadzane były również badania dla Lubelskiego Uniwersytetu Przyrodniczego, Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach oraz firmy Inwex.

Uprawą winorośli Mariusz Chryk zajmuje się już kilkadziesiąt lat. Wcześniej w formie raczej hobbystycznej a po zdobyciu doświadczenia na praktykach zagranicznych już zawodowo.

Począwszy od roku 2008 wina z winnicy Zawisza co roku zdobywają nagrody na konkursach winiarskich i są bardzo wysoko oceniane. Ostatnie sukcesy to trzy srebrne medale w Konkursie Polskich Win w Jaśle 2014 (Riesling 2012, Rondo 2013, Regent 2013) i brązowy za Solaris 2011, a na V Ogólnopolskim Konkursie Win 2014 w Zielonej Górze dwa złote medale za wina (Karmin 2012, Riesling 2012) oraz srebrny Grand Prix za Karmin 2012.

W winnicy chętnie przyjmowane są grupy turystów zainteresowanych zarówno uprawą winorośli jak i produkcją win gronowych. Właściciel prowadzi też szkolenia z tych dziedzin.

W szkółce winorośli produkuje się szczepione sadzonki odmian przerobowych, ogólnoużytkowych jak i deserowych z wykorzystaniem własnych mateczników. W szkółce prowadzi się też prace nad hodowlą nowych odmian winorośli.

Korzyści płynące z uprawy winorośli

Jeżeli weźmiemy pod uwagę fakt, że uprawa winorośli ma bardzo duże znaczenie gospodarcze na świecie to należy uważać, że podobne znaczenie może mieć na Pogórzu. Gdyby skromnie przyjąć, że wykorzysta się tylko 10% ziem spełniających warunki do założenia winnic to obszar 1500 do 2000 ha winnic stworzyłby Pogórze poważnym regionem winiarskim. Taka produkcja zarówno wina jak i owoców deserowych oraz produktów pochodnych np. octu winnego, oleju z pestek winogron, kosmetyków oraz stworzenie bazy enoturystycznej wpłynęła by na rozwój całego regionu dając pracę tysiącom rodzin.



Rolnictwo tych terenów to głównie małe gospodarstwa rodzinne, które nie przynoszą dużych zysków. Założenie winnicy nawet niewielkiej 0,5 – 1ha może znacząco wpłynąć na dochody gospodarstwa rodzinnego.

Korzyści mogą płynąć nie tylko z produkcji wina ale również ze sprzedaży owoców, czy octu winnego szczególnie wytwarzanych w sposób ekologiczny. Że jest to możliwe wskazują doświadczenia winiarzy z Pogórza z ostatnich 10 lat.

Odmiany winorośli wprowadzane do nasadzeń umożliwiają taką uprawę i produkcję ekologicznych wyrobów. A te cieszą się na rynku coraz większym zainteresowaniem. Wysoka jakość produkowanych win na Pogórzu sprawia, że zainteresowanie to rośnie również w Europie. Coraz liczniejsze są przyjazdy turystów z zagranicy chcących próbować Polskich win gronowych.

I tu następny bardzo ważny kierunek rozwoju czyli enoturystyka. Jest to nowy rodzaj turystyki, który w ostatnich latach jest najszybciej rozwijającym się rodzajem turystyki przynoszącym bardzo duże zyski na całym świecie. W samej tylko Francji z tej formy turystyki korzysta rocznie około 10 mln ludzi. Dochody z enoturystyki są ogromne i to nie tylko dla winiarzy ale też innych podmiotów związanych z turystyką i nie tylko. W Polsce ten rodzaj turystyki również zdobywa coraz więcej zwolenników i sięga ok. 2 tyś osób rocznie z tendencją wzrostową.



Sami winiarze widząc duże szanse w tej dziedzinie coraz częściej decydują się na powiększenie swojej oferty właśnie o enoturystykę. Oczywiście wiąże się to z dodatkowymi kosztami jakie trzeba ponieść ale jak widać to na przykładzie innych krajów, koszty te szybko się zwracają. Pogórze ze swoimi pięknymi krajobrazami, przyrodą, wieloma zabytkami architektury drewnianej oraz bardzo dobrymi warunkami dla winorośli może stać się największym regionem enoturystycznym w Polsce. Wzgórza pokryte winnicami stwarzają piękne dopełnienie w krajobrazie.

Coraz częściej polski turysta szuka miejsc gdzie może uciec od wielkomiejskiego gwaru, by w spokoju ciesząc oczy pięknym krajobrazem, kontaktem z nieskażoną przyrodą móc odpocząć. Jeżeli jeszcze do tego będzie miał możliwość pocieszenia podniebienia regionalnymi produktami to na pewno będzie wracał w takie miejsca. Produkty regionalne to dodatkowa możliwość zwiększenia dochodowości gospodarstw rodzinnych. Ale nie te robione na dużą skalę i mające tylko w nazwie „tradycyjny” czy „regionalny” chodzi o te robione wg tradycyjnych receptur i ze zdrowych bez chemii produktów pozyskanych w tychże gospodarstwach rolnych.

Już w połowie XVI wieku (wg ówczesnego historyka Marcina Bielskiego 1495-1575) Pogórze słynęło ze wspaniałych serów i tkanych płócien, które w całej Rzeczypospolitej były znane. Może warto byłoby choć w niewielkim stopniu przywrócić te tradycje. Im więcej takich produktów Pogórze zaoferuje tym więcej na tym skorzysta.

Warto byłoby zrobić jak najwięcej w kierunku zwiększenia bazy noclegowej i tu dużą rolę mogły by odegrać gospodarstwa agroturystyczne i enoturystyczne, które dodatkowo oferowałyby swoim gościom właśnie produkty wytworzone w swoich gospodarstwach na potrzeby własne i gości.